

BOERENNATUUR

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Overzicht Beheerpakketten Agrarisch Natuur- & Landschapsbeheer

Beheerjaar 2019

Versie 2.2, 22 november 2018

NB.

20 maart 2019: Links naar de indicatorsoortenlijst voor graslanden zijn geüpdate, n.a.v. besluit van Werkgroep Natuurbeheer om de lijst van 2016-2017 weer te gebruiken.

Uitgave van:

BoerenNatuur

Bemuurde Weerd O.Z. 12

3514 AN Utrecht

T: 030-2769869

E: info@boerennatuur.nl

W: www.boerennatuur.nl

Inhoudsopgave

Aanleiding.....	4
Werken met (combinaties van) beheerpakketten ANLb 2019	6
Opbouw van de beheerpakketten.....	8
Overzicht beheerpakketten ANLb 2019	10
Cumulatie en Grondgebruik	14
Beschrijving per beheerpakket.....	16

Aanleiding

Dit document bevat een overzicht en beschrijving van beheerpakketten waar collectieven gebruik van kunnen maken in beheerjaar 2019. De pakketten zijn tot stand gekomen op basis van eigen inzichten van collectieven en getoetst op ecologische effectiviteit, EU conformiteit en nationale voorschriften door de Commissie Beheerpakketten & Tarieven van BoerenNatuur.nl en vervolgens goedgekeurd door Provincies en de Adviesgroep Groene en Blauwe Diensten.

- Het **Overzicht Beheerpakketten ANLb 2019** is een hulpmiddel voor collectieven om snel inzicht te krijgen in welke beheerpakketten er beschikbaar zijn voor het agrarisch natuurbeheer. Het Overzicht Beheerpakketten is bedoeld als brede landelijke standaard op basis waarvan het agrarisch natuurbeheer, dat gericht is op instandhouding van internationale doelsoorten, effectief uitgevoerd kan worden. De beheerpakketten zijn opgebouwd uit één of meerdere beheeractiviteiten uit de Koppeltabel. Het overzicht levert de verzameling van de naar verwachting meest gewenste en te gebruiken pakketten.

De provincies en de waterschappen hebben via goedkeuring in de Commissie Beheerpakketten en Tarieven van BoerenNatuur deze pakketten erkend als nuttig en bruikbaar voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. RVO.nl heeft de pakketten en de bijbehorende adviesstarieven getoetst op EU-conformiteit en controleerbaarheid

Het Overzicht Beheerpakketten wordt jaarlijks aangepast. Voor elk beheerjaar geldt een nieuwe versie. Bestaande pakketten en pakketvarianten worden zo weinig mogelijk aangepast. Wijzigingen in wet- en regelgeving kunnen soms dwingen tot aanpassingen. Wijzigingen ten opzichte van voorgaande versies worden in rood aangegeven

- **Koppeltabel**
De [Koppeltabel ANLb 2018](#) bestaat uit een overzicht van beheeractiviteiten, die toegestaan zijn in het ANLb. De toegestane beheeractiviteiten zijn geselecteerd uit de Catalogus Groen Blauwe Diensten (CGBD). De Koppeltabel geeft ook aan in welke leefgebieden, beheerfuncties en cluster van beheeractiviteiten de beheeractiviteiten ingezet kunnen worden. Beheerpakketten voor het ANLb kunnen uitsluitend opgebouwd worden uit beheeractiviteiten, die opgenomen zijn in de Koppeltabel. De Koppeltabel wordt jaarlijks door de Provincies gezamenlijk vastgesteld. De Koppeltabel maakt onderdeel uit van de Subsidieverordening ANLb. Wijzigingen in de Koppeltabel moeten na vaststelling door de EU goedgekeurd worden.
- De **Catalogus Groene en Blauwe Diensten** (CGBD) is een nationaal en Europees vastgelegd document, dat gebruikt wordt voor het opstellen van de Koppeltabel. Waar de Koppeltabel mee opgebouwd is met een vastgelegde status. Dit is het document dat door de EU wordt gebruikt als controle- en verificatiedocument voor de besteding van POP3 gelden en waarop vervolgens de uitvoering van het beheer wordt gecontroleerd. In de CGBD staan alle beheeractiviteiten beschreven waarmee wij in Nederland onze (agrarische) natuurdoelen willen gaan bereiken. Ook staat er in wat er maximaal betaald mag worden aan een collectief of een particulier die deze activiteiten uitvoert (staatssteun). Voor de gevallen waarin inkomstenderving aan de orde is, geeft de CGBD een voorgeschreven berekeningswijze waarmee uitgerekend kan worden wat de maximale vergoeding kan zijn voor gedeerde inkomsten.
- De procedure om nieuwe pakketten toe te voegen of te wijzigen is begin 2018 aangepast.

Samengevat komt het er op neer dat een aanvraag voor een nieuw pakket bestaat uit:

- a) Een beschrijving van het voorstel. De belangrijkste onderdelen zijn:
 - i. Ecologisch doel
 - ii. Argumenten waarom aanvulling op bestaande pakketten nodig is en onderbouwing van de ecologische effectiviteit
 - iii. Beschrijving pakket met beheereisen en aanvullende beheervorschriften
- b) Een gemotiveerde steunbetuiging van de provincie
- c) Een gemotiveerde steunbetuiging van een groene organisatie, dat kan zijn een kennisinstelling (bv RUG, WUR), ecologisch adviesbureau (bv Altenburg & Wymenga, CLM), een soortorganisatie (bv Vogelbescherming) of een waterschap.

Mocht u plannen hebben voor een nieuw of aangepast pakket, neem contact op met Boeren-Natuur: wgeertsema@boerennatuur.nl.

- De [Soortenfiches](#) vormen een verzameldocument met per soort specifieke leefgebiedeninformatie met inrichting- en beheermaatregelen. Deze informatie is bedoeld om de collectieven te helpen bij het onderbouwen van hun gebiedsaanvragen als men kiest voor inspanningen voor specifieke doelsoorten. En tegelijk kan deze informatie de provincies helpen om gebiedsaanvragen met beheer op specifieke doelsoorten goed te kunnen beoordelen. Het zijn habitat/soortgegevens op basis van de beste wetenschappelijke inzichten die beschikbaar zijn. Het zijn niet altijd harde criteria maar vaak aandachtspunten voor inrichting en beheer van de individuele soort. Bedacht moet worden dat het ANLb 2016 juist ingericht is op beheer van leefgebieden en dat beheermaatregelen bedoeld zijn om meerdere in het leefgebied voorkomende soorten te 'bedienen'. Voor eventuele aanvullende beheermaatregelen uit de Soortenfiches via een soort specifiek beheerpakket is een afweging nodig t.o.v. de beheerpakketten die al in het betreffende leefgebied worden ingezet. De in de Soortenfiches genoemde maatregelen kunnen veelal niet één-op-één worden omgezet als maatregel in een beheerpakket. Bijvoorbeeld omdat ze niet of net anders gedefinieerd staan in de CGBD. De Soortenfiches zijn daarom vooral bedoeld om bij te dragen aan de ecologische deskundigheid van medewerkers en beheerders van de collectieven. De collectieven kunnen met de informatie uit een soortenfiche het daadwerkelijke beheer bij hun deelnemers verfijnen en optimaliseren. Daarvoor hoeft je niet perse een nieuw pakket voor te maken. Deze verfijningen en verbeteringen kunnen ook voortkomen uit de cyclus van het beheer: van planning via uitvoering en monitoring en evaluatie naar aanpassing van het beheer. Deze beheercyclus kan onderdeel zijn van het kwaliteitsborgingssysteem.
- De '[Tabel Doelsoorten, Waterdoelen en Pakketten](#)' is net als de Soortenfiches bedoeld als een hulpmiddel voor de collectieven en de Provincies om tot een zo goed mogelijke gebiedsaanvraag en beoordeling ervan te komen. Anders dan de Soortenfiches, geeft de Tabel een concreet advies per soort **of waterdoel** van welke pakketten uit het Overzicht het beste gebruik gemaakt kan worden voor het beheer. In het stelsel is gekozen voor leefgebieden waar het beheer zich met name richt op meerdere doelsoorten, **niet op één enkele doelsoort. Hetzelfde geldt voor waterdoelen binnen de categorie water.**

Werken met (combinaties van) beheerpakketten ANLb2019

Het effectief beheren van soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn in het kader van het ANLb2016 vereist niet alleen het afsluiten van één beheerpakket, maar vrijwel altijd een combinatie van beheerpakketten binnen een begrensd gebied met een bepaalde (minimale) omvang in een optimale ruimtelijke (en temporele) samenhang. Deze samenhang is het beste ontwikkeld voor de weidevogels in de vorm van het mozaïekbeheer. Maar de basisbeginselen van het mozaïekbeheer zijn in feite op alle internationale diersoorten van toepassing.

Wat betreft weidevogels, amfibieën en akkervogels is er al veel kennis beschikbaar, maar voor andere soorten zoals vissen, vleermuizen etc. zal de komende jaren nog veel kennis nog moeten opgedaan. Het provinciaal natuurbeheerplan bevat voor een aantal soorten mogelijk al relevante informatie over de schaal waarop maatregelen moeten worden getroffen om ze zo effectief mogelijk te laten zijn.

In het onderstaande staat per soortgroep in algemene termen aangegeven aan welke combinaties van beheerpakketten gedacht moet worden. Voor meer informatie wordt verwezen naar de [Soorten-fiches](#) waar per soort gedetailleerd staat beschreven welke maatregelen geadviseerd worden voor een effectief beheer van de betreffende soort. Effectief beheer vereist voor veel soorten bewuste en substantiële fasering van het beheer in ruimte en tijd. Dus niet alles in een keer schonen of snoeien, maar gespreid in de tijd en verdeeld over meerdere locaties binnen de betreffende beheereenheid. Daarnaast is ook continuïteit van het beheer belangrijk.

Weidevogels

Een mix van de beheerpakketten Kruidenrijk grasland in combinatie met Hoog slootpeil, Natuurvriendelijke oevers, Plasdras, Uitgesteld maaien (met variatie in data), Extensief weiden, waar nodig het beheerpakket Legselbeheer en waar en wanneer nodig in de loop van het seizoen last minute beheer via Kuikenvelden.

Broedende akkervogels

Verschillen per specifieke soort, maar de beheerpakketten Kruidenrijke akker en/of Kruidenrijke akkerrand en/of Vogelakker en waar nodig het beheerpakket Legselbeheer.

Doortrekkende akkervogels en wintergasten

Verschillen per specifieke soort, maar vaak het beheerpakket Stoppelland en/of Wintervoedselakker met indien relevant het pakket Struweelhaag; het beheerpakket Bouwland voor hamsters levert in Zuid-Limburg meerwaarde op voor akkervogels.

In bomen en struiken voorkomende vogels

Een mix van de beheerpakketten rond beplantingen (in bomen voorkomende vogels: hoog opgaande beplanting, dan wel hakhout en voor in struiken voorkomende vogels vooral struiken) met aangrenzend een beheerpakket kruidenrijke akker(rand) of een kruidenrijk grasland(rand).

Amfibieën

Per soort sterk verschillend, maar voor een deel van de soorten is met name de mix van beheerpakketten Poel en klein historisch water, Natuurvriendelijke oever, Hoog slootpeil, Kruidenrijke graslandrand met Struweelrand, Houtwal of Bosje relevant.

Vissen

Een mix van met name de beheerpakketten Duurzaam slootbeheer en Natuurvriendelijke oever.

Vleermuizen

Per soort verschillend en vooral een mix van beheerpakketten met betrekking tot beplantingen (Houtwal, Struweelhaag, etc.), Kruidenrijk grasland en Natuurvriendelijke oever

Knaagdieren

Voor noordse woelmuis is een mix van de beheerpakketten Plas dras, Natuurvriendelijke oever, Rietzoom en klein rietperceel zinvol en waar nodig en mogelijk een mix van deze.

Libellen

Een mix van beheerpakketten Duurzaam slootbeheer, Poel en klein historisch water, Rietzoom en klein rietperceel en Kruidenrijk grasland.

Welk beheer ook opnemen in de gebiedsaanvraag?

De gebiedsaanvraag wordt beoordeeld door de provincie op effectiviteit. Randvoorwaarde is dat het collectief (samen met andere gebiedspartijen) een zo compleet mogelijke kennis van zaken heeft ten aanzien van voorkomen van soorten en van het gebied zelf, inclusief aanwezigheid van allerlei landschapselementen. Wil het collectief vooraf zelf kunnen bepalen of de gebiedsaanvraag en vervolgens het beheerplan effectief is, dan zal het ook ander beheer daarbij dienen op te nemen. Dat andere beheer kan bestaan uit de volgende typen:

- beheer van een aangrenzend aan het werkgebied van het collectief of erbinnen liggend gebied van een terreinbeherende organisatie en/of particuliere natuurbeheerder. Denk aan een weide-vogelreservaat binnen of aangrenzend aan een beheereenheid van het collectief;
- beheer van voor betreffende soorten relevante percelen/elementen in het gebied waarvoor geen contract is afgesloten, maar waarvan het beheer wel bijdraagt/kan bijdragen aan het succesvol voorkomen van een of meer doelsoorten. Denk aan het beheer van hoogstamboomgaarden en knotwilgen door vrijwilligersgroepen;

Op basis van inzicht in voorkomen van soorten en van bestaand beheer (al of niet met contract) kan het collectief bepalen waar de eigen prioriteiten te leggen om de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten.

Opbouw van de beheerpakketten

De pakketten zijn opgebouwd uit de volgende onderdelen:

1. Beheereisen

Dit zijn de beheermaatregelen en –voorschriften die opgenomen zijn in de Koppeltabel en waarop de beheervergoeding is gebaseerd. Dit zijn de maatregelen waarop de NVWA in opdracht van RVO.nl (EU controle en verificatie) zal controleren. De bestaande beheereisen zijn hierin opgenomen. Achter elke beheereis staat tussen []-en een nummer. Dit nummer verwijst naar het nummer van de beheeractiviteit in de Koppeltabel. **Bij veel beheerpakketten is een periode genoemd 'x tot y'. De begindatum valt *binnen* de beheereis, de 'tot'-datum valt *buiten* de beheereis.**

2. Aanvullende beheervoorschriften

Dit zijn voorschriften aanvullend aan de beheereisen en die vooral een verdere detaillering en invulling van de beheereisen zijn. Deze aanvullende voorschriften zijn van belang om daadwerkelijk natuurkwaliteit c.q. behoud van doelsoorten te realiseren. Het collectief zal toezien dat deze voorschriften, naast de beheereisen, door de deelnemers worden nageleefd

3. Pakketten

Voor diverse pakketten zijn meerdere varianten ontwikkeld. Deze staan beschreven onder het kopje 'Pakketten'. In een enkel geval worden hierbij ook eisen vermeld, die voor die variant gesteld worden aan het beheer. Deze eisen vallen onder de 'beheereisen' en worden steekproefsgewijs door de NVWA gecontroleerd.

4. Meldingen

Bij een aantal pakketten en/of pakketvarianten moet op tijd een melding gedaan bij RVO.nl. Het gaat om het melden van de ingangsdatum van bepaalde activiteit en/of het melden van de datum waarop het beheer uitgevoerd is. Een ingangsdatum van een rustperiode moet in de regel uiterlijk 5 werkdagen voorafgaand aan de ingangsdatum via SCAN-GIS bij RVO.nl gemeld worden . Uitgevoerd periodiek beheer (beheer dat niet elk jaar wordt uitgevoerd) moet in de regel uiterlijk 14 kalenderdagen nadat het beheer is uitgevoerd bij RVO.nl gemeld worden via SCAN-GIS
Zie voor specifieke informatie over de aanpak rond de meldingen 'werkwijze voor meldingen en wijzigingen'

Gebruik jaarlijks en periodiek beheer i.r.t. de beheereisen

(2018: onderstaand tekstblokje is herschreven)

Beheereisen hebben betrekking op beheer dat in één beheerjaar plaatsvindt.

Voor het ontwikkelen en in stand houden van de ecologische kwaliteit van bijvoorbeeld sloten, poelen, hakhout en bomenrijen is echter gewenst dat het beheer in een cyclus van meerdere jaren plaats vindt. Zodat er ook jaren van rust, zonder beheer, zijn. Daarom is beheer met een beheercyclus van langer dan één jaar vertaald naar een beheereis voor één jaar. Dat wordt gedaan door de verschillende percentages van vereist beheer per beheereenheid of leefgebied. Het percentage kan worden vertaald naar de frequentie van de uitvoering van het beheer:

- 100%: ieder jaar is de beheeractiviteit in het hele element uitgevoerd;
- < 100 %: Gefaseerd of periodiek beheer, met beheercyclus langer dan één jaar.
 - voorbeeld: 20-50% cyclus van eenmaal per 2-3 jaar
 - voorbeeld: 5-40%: cyclus van eenmaal per 6 jaar

Bij de beheereisen zien we dan ook terug dat de percentages op leefgebied zijn gedefinieerd. Bij bouwland pakketten zien we ook percentages lager dan 100%, maar dat heeft te maken met het feit dat een bouwland perceel nooit helemaal voor 100% bedekt is door het gewas. Zo kunnen er rijsporen doorheen lopen, en het biedt ruimte voor open plekjes of stroken.

Overzicht beheerpakketten ANLb 2019

	Pakketnaam		Pakketvariant
1	Grasland met rustperiode	a	rust van 1 april tot 1 juni
		b	rust van 1 april tot 8 juni
		c	rust van 1 april tot 15 juni
		d	rust van 1 april tot 22 juni
		e	rust van 1 april tot 1 juli
		f	rust van 1 april tot 8 juli
		g	rust van 1 april tot 15 juli
		h	rust van 1 april tot 22 juli
		i	rust van 1 april tot 1 augustus
		j	rust van 1 april tot 8 augustus
		k	rust van 1 april tot 15 augustus
		l	rust van 1 mei tot 15 juni, voorweiden
		m	rust van 8 mei tot 22 juni, voorweiden
		n	rust van 1 april tot 1 september
		o	rust van 1 april tot 15 september
		p	rust van 1 april tot 1 oktober
		q	rust van 1 mei tot 1 juni, voorweiden
		r	rust van 8 mei tot 8 juni, voorweiden
		s	rust van 1 mei tot 8 juni, voorweiden
		t	rust van 8 mei tot 15 juni, voorweiden
2	Kuikenvelden	a	rust 1 mei tot 1 augustus, 2 weken
		b	rust 1 mei tot 1 augustus, 3 weken
		c	rust 1 mei tot 1 augustus, 4 weken
		d	rust 1 mei tot 1 augustus, 5 weken
		e	rust 1 mei tot 1 augustus, 6 weken
3	Plas-dras	a	15 februari tot 15 april
		b	15 februari tot 15 mei
		c	15 februari tot 15 juni
		d	15 februari tot 1 augustus
		e	15 februari tot 15 april
		f	15 februari tot 15 mei
		g	15 februari tot 15 juni
		h	15 februari tot 1 augustus
		i	1 mei tot 1 augustus, 3 weken
		j	1 mei tot 1 augustus, 4 weken
		k	1 mei tot 1 augustus, 6 weken
		l	1 mei tot 1 augustus, 8 weken
		n	1 november tot 31 januari, 2 weken
		o	1 maart tot 1 juni
		p	1 maart tot 1 juli
4	Legselbeheer	a	Legselbeheer op grasland
		b	Rustperiode op bouwland tot 15 mei
		c	Legselbeheer op bouwland

		d	Legselbeheer plus 2 weken rustperiode
		e	Legselbeheer plus 3 weken rustperiode
		f	Legselbeheer plus 4 weken rustperiode
		g	Legselbeheer plus 5 weken rustperiode
		h	Legselbeheer plus 6 weken rustperiode
		i	Rustperiode op bouwland tot 22 mei
		j	Rustperiode op bouwland tot 1 juni
5	Kruidenrijk grasland	a	1 april tot 15 juni
		b	1 april tot 22 juni
		c	1 april tot 1 juli
		d	1 april tot 8 juli
		e	1 april tot 15 juli
		f	1 april tot 22 juli
		g	1 april tot 1 augustus
		h	rand, 4 indicatorsoorten
		i	rand, 8 indicatorsoorten
		j	1 april tot 15 september
		k	1 april tot 15 oktober
6	Extensief beweid grasland	a	1 – 1,5 GVE / ha, 1 mei tot 15 juni
		b	0,15 - 0,5 GVE / ha, 1 mei tot 15 oktober
		c	1 – 3 GVE / ha, 1 mei tot 15 juni
7	Ruige mest	a	ruige mest
8	Hoog waterpeil	a	verhoging 20 cm, 15 feb tot 15 juni
		b	verhoging 30 cm, 15 feb tot 15 juni
		c	verhoging 40 cm, 15 feb tot 15 juni
		d	verhoging 20 cm, 15 mrt tot 15 juni
		e	verhoging 30 cm, 15 mrt tot 15 juni
		f	verhoging 40 cm, 15 mrt tot 15 juni
9	Poel en klein historisch water	a	kleine poel, 75 – 100 % schonen, 1 sept tot 15 okt
		b	grote poel, 75 – 100 % schonen, 1 sept tot 15 okt
		c	kleine poel, 75 – 100 % schonen, 15 aug tot 1 mrt
		d	grote poel, 75 – 100 % schonen, 15 aug tot 1 mrt
		e	jaarlijks beheer < 175 m ²
		f	jaarlijks beheer + opschonen 10 jr < 175 m ²
		g	jaarlijks beheer > 175 m ²
		h	jl. beheer + opschonen 5 jr > 175 m ²
		i	jl. beheer + opschonen 10 jr > 175 m ²
10	Natuurvriendelijke oever	a	natuurvriendelijke oever
		b	natuurvriendelijke oever met schapen
11	Rietzoom en klein rietperceel	a	smalle rietzoom
		b	brede rietzoom en klein rietperceel
12	Duurzaam slootbeheer	a	baggeren met de baggerpomp
		b	ecologisch slootschonen
		c	ecologisch slootschonen krabbenscheer
		d	ecologisch slootschonen tot 100%
13	Botanisch grasland	a	botanisch weiland
		b	botanisch hooiland
		c	botanische weiderand
		d	botanische hooilandrand
		e	botanische hooilandrand 15 juni tot 20 juli

		f	botanische hooilandrand 15 juni tot 3 aug
		g	botanische hooilandrand 15 juni tot 17 aug
14	Stoppelland	a	winterstoppel tot 15 mrt
		b	oogstresten, 15 okt tot 31 dec, 4 weken
		c	oogstresten, 1 dec tot 1 feb
		d	winterstoppel tot 1 feb
15	Wintervoedselakker	a	wintervoedselakker 1 juni tot 1 maart
		b	wintervoedselakker 1 okt tot 15 maart
		c	wintervoedselakker 1 okt tot 1 aug
		d	wintervoedselakker 1 okt tot 1 feb
16	Vogelakker	a	vogelakker
		b	meerjarige vogelakker
		c	zomervogelakker
17	Bouwland voor hamsters	a	bouwland voor hamsters zonder oogst
		b	graanperceel voor hamsters zonder oogst
		c	regulier bouwland met hamstervriendelijke oogst: graan of luzerne
		d	kruidenrijk graanperceel/opvangstrook voor hamsters met oogsten graan
18	Kruidenrijke akker	a	3 van de 6 jaar graan
		b	4 van de 6 jaar graan
		c	5 van de 6 jaar graan
		d	3 van de 5 jaar graan
		e	4 van de 5 jaar graan
		f	gewas anders dan graan
19	Kruidenrijke akkerrand	a	3 m breed
		b	6 m breed
		c	9 m breed
		d	12 m breed
		e	15 m breed
		f	18 m breed
		g	1,5 m breed
		h	rand langs tuinbouwgewassen
		i	rand langs bolgewassen
20	Hakhoutbeheer	a	jaarlijks beheer
		b	jaarlijks beheer plus tussenkap
		c	jaarlijks beheer plus eindkap
		d	tussenkap
		e	eindkap
21	Beheer van bomenrijen	a	beheer van bomenrijen
22	Knip- en scheerheg	a	jaarlijks knippen / scheren
		b	eenmaal per 2 / 3 jaar knippen / scheren
23	Struweelhaag	a	cyclus 5 – 7 jaar
		b	cyclus > 12 jaar
24	Struweelrand	a	struweelrand
25	Boom op landbouwgrond	a	boom op landbouwgrond
26	Half- en hoogstamboomgaard	a	hoogstamboomgaard
		b	halfstamboomgaard
27	Hakhoutbosje	a	droog hakhout

		b	vochtig hakhout
28	Griendje	a	griendje
29	Bosje	a	bosje
30	Nestgelegenheid Zwarte Stern	a	nestgelegenheid Zwarte Stern
31	Insectenrijk grasland	a	basis
		b	plus
32	Insectenrijke graslandrand	a	insectenrijke graslandrand
33	Foerageerrand Bever	a	foerageerrand bever
34	Leibomen bij historische boerderijen	a	leibomen bij historische boerderijen
35	Zandwallen	a	zandwallen
36	Beheer peilscheidingen	a	beheer peilgestuurde drainage
		b	beheer conserveringsstuw
37	Beheer infiltratiegreppel	a	beheer infiltratiegreppel
38	Water bergen	a	water bergen op grasland
39	Bodemverbetering	a	bodemverbetering grasland met ruige mest
		b	bodemverbetering bouwland met ruige mest
		c	bodemverbetering bouwland met gewasresten
40	Vogelgraan	a	vogelgraan met stoppel
		b	vogelgraan

Cumulatie en Grondgebruik

Cumulatie is het 'stapelen' van pakketten. In de meeste gevallen is dit niet toegestaan, vanwege ontoelaatbare staatssteun. Er zijn echter uitzonderingen. In onderstaande tabel wordt in de tweede kolom aangegeven welke cumulatiemogelijkheden er zijn. In de derde kolom wordt aangegeven op welk(e) terreintype(n) het pakket toegepast kan worden.

Pakket	Cumulatiemogelijkheden	Grondgebruik
1	Cumulatie toegestaan met 7 en/of 8	Grasland
2	Cumulatie toegestaan met 8	Grasland
3	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
4a	Cumulatie toegestaan met 8	Grasland
4 b, i, j	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
4c	Cumulatie toegestaan met 15d	Bouwland
4 d- h	Cumulatie toegestaan met 8	Grasland
5	Cumulatie toegestaan met 7 en/of 8	Grasland
6	Cumulatie toegestaan met 7 en/of 8	Grasland
7	Alleen toegestaan in combinatie met 1, 5, 6, en/of 8	Grasland
8	Cumulatie toegestaan met 1,2,4(a, d-h), 5,6,7,13,30, 31 en/of 32	Grasland
9	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
10	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
11	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
12a	Cumulatie toegestaan met 12b, 12c en 12d	Landschapselement (sloot)
12b	Cumulatie toegestaan met 12a	Landschapselement (sloot)
12c	Cumulatie toegestaan met 12a	Landschapselement (sloot)
12d	Cumulatie toegestaan met 12a	Landschapselement (sloot)
13	Cumulatie met 8 is toegestaan	Grasland
14	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
15 a-c	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
15d	Cumulatie toegestaan met 4c	Bouwland
16	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
17	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
18	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
19	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
20	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
21	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
22	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
23	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
24	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
25	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
26	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
27	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
28	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
29	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
30	Cumulatie met 8 is toegestaan	Grasland
31	Cumulatie met 8 is toegestaan	Grasland
32	Cumulatie met 8 is toegestaan	Grasland

33	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
34	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
35	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
36	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
37	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
38	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
39 a	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
39 b en c	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
40	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland

Beschrijving per beheerpakket

1 Grasland met rustperiode

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten Koppeltabel)

- Er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) [1]
- *Pakket l, m, q, r, s en t*: Het grasland wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid [3]

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vinden op het ANLb-perceel geen bewerkingen plaats
- Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan
- Grasland met een rustperiode in de vorm van randen is toegestaan in kleinschalige gebieden en in gebieden die gericht zijn op waterdoelen (droge respectievelijk natte dooradering, of waterkwaliteitsdoelen). Deze randen moeten minimaal 2 meter breed zijn.

Pakketten

De rustperiode betreft de periode:

- 1 april tot¹ 1 juni
- 1 april tot 8 juni
- 1 april tot 15 juni
- 1 april tot 22 juni
- 1 april tot 1 juli
- 1 april tot 8 juli
- 1 april tot 15 juli
- 1 april tot 22 juli
- 1 april tot 1 augustus
- 1 april tot 8 augustus
- 1 april tot 15 augustus
- 1 mei tot 15 juni; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid
- 8 mei tot 22 juni; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid
- 1 april tot 1 september
- 1 april tot 15 september
- 1 april tot 1 oktober
- 1 mei tot 1 juni; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid
- 8 mei tot 8 juni; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid
- 1 mei tot 8 juni; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid
- 8 mei tot 15 juni; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

¹ De einddatum ('tot'-datum) valt buiten de beheereis. Zie ook pagina 8. Dat geldt voor alle pakketten in dit overzicht

2 Kuikenvelden

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten Koppeltabel)

- Er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) [1]

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats
- Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan
- Indien de kuikenvelden in de vorm van randen worden aangelegd, dienen deze randen ten minste 6 meter breed te zijn.
- Kuikenvelden mogen op zijn vroegst op 1 juni worden gemaaid.

Pakketten

De rustperiode ligt in de periode 1 mei tot 1 augustus, en heeft een duur van tenminste:

- a) 2 weken
- b) 3 weken
- c) 4 weken
- d) 5 weken
- e) 6 weken

Meldingen

- Ingangsdatum pakketvarianten minimaal 5 werkdagen voorafgaand aan ingangsdatum melden bij RVO.nl

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

3 Plas-dras

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Het grasland is geïnundeerd (volledig drassig). De inundatieperiode loopt van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) [4]

Aanvullende beheervoorschriften

- De beheereenheid is jaarlijks geïnundeerd.
- *Pakket a t/m d*: Op minimaal 60% van het oppervlak van het perceel is de laag water tussen de 5 en 20 cm diep
- *Pakket e t/m l, o en p*: Op minimaal 60% van het oppervlak van het perceel is de laag water ten minste 5 cm diep
- *Pakket i t/m l*: Bij het afsluiten van het pakket wordt de begindatum van de inundatie in de overeenkomst tussen deelnemer en collectief duidelijk vermeld.
- *Pakket i t/m l*: In de periode tussen 1 mei en 1 augustus wordt een rustperiode gerealiseerd van ten minste a weken (zie beschreven onder pakketten)
- *Pakket n*: Op minimaal 60% van het oppervlak van het perceel is de laag water tussen de 5 en 20 cm diep, gedurende een periode van tenminste 2 weken
- Advies: minimaal 1x bloten/maaïen na 1 augustus ivm behoud AAN-status perceel

Pakketten

De inundatieperiode betreft de volgende periode:

- Van 15 februari tot 15 april
- Van 15 februari tot 15 mei
- Van 15 februari tot 15 juni
- Van 15 februari tot 1 augustus
- Van 15 februari tot 15 april
- Van 15 februari tot 15 mei
- Van 15 februari tot 15 juni
- Van 15 februari tot 1 augustus
- In de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 3 weken
- In de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 4 weken
- In de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 6 weken
- In de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 8 weken
- In de periode van 1 november tot 31 januari, tenminste 2 weken
- o) Van 1 maart tot 1 juni*
- p) Van 1 maart tot 1 juli*

Meldingen

- Pakketvarianten i t/m l en n: ingangsdatum minimaal 5 werkdagen voorafgaand aan de ingangsdatum melden bij RVO.nl.

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

4 Legselbeheer

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a, b, c, d, e, f, g, h, i en j:** Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo informatie). Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst.
- **Pakket a:** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, tenminste via enclaves van minimaal 50 m² (alleen op grasland) of via het plaatsen van nestbeschermers.
- **Pakket c** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen of beschermd via het plaatsen van nestbeschermers.
- **Pakket d, e, f, g, h:** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, tenminste via enclaves van minimaal 50 m² (alleen op grasland), via een rustperiode van datum x tot y (zie beschreven onder pakketten), waarbij de vrijwaring tenminste 14 kalenderdagen duurt, of via het plaatsen van nestbeschermers.
- **Pakket b, i en j:** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen via een rustperiode van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten)

De beschrijving van de beheereisen hierboven geeft de verschillende onderdelen voor beheeractiviteit [5] weer, gespecificeerd naar de verschillende pakketvarianten, inhoudelijk veranderen de eisen van de bestaande pakketvarianten niet ten opzichte van 2018.

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode zijn bewerkingen en beweiding niet toegestaan
- **Pakket a, c-h:** De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of meerdere malen afgezocht op aanwezige legsels. Gevonden legsels worden gemarkeerd, geregistreerd, en gemeld bij het Collectief.
- **Pakket a:** Een nestenclave heeft een straal van minimaal 3,5 meter.
- **Pakket c:** Indien een perceel bouwland met nesten wordt bewerkt, dan wordt het nest gespaard door het tijdelijk te verplaatsen, of door middel van een nestbeschermer, of door om het nest heen te werken.
- **Pakket b, i, j:** Er wordt een rustperiode in acht genomen van ten minste 15 april tot 15 mei (b), 22 mei (i) of 1 juni (j). Als eerder dan 15 april legsels worden aangetroffen dan geldt de rustperiode vanaf het moment dat er legsels zijn geconstateerd en gemeld bij het Collectief. In de rustperiode worden geen werkzaamheden uitgevoerd zoals zaaien, frezen, schoffelen en eggen.

Pakketten

- a) Legselbeheer op grasland
- b) Rustperiode op bouwland 15 april tot 15 mei.
- c) Legselbeheer op bouwland
- d) Legselbeheer op grasland plus 2 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
- e) Legselbeheer op grasland plus 3 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
- f) Legselbeheer op grasland plus 4 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
- g) Legselbeheer op grasland plus 5 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
- h) Legselbeheer op grasland plus 6 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
- i) Rustperiode op bouwland 15 april tot 22 mei.
- j) Rustperiode op bouwland 15 april tot 1 juni.

Meldingen

- *Melding legselbeheer (4a)*: eenmalige (gebundelde) melding bij RVO.nl van aanvangsdatum nestenclaves dan wel nestbescherming binnen 5 werkdagen na het uitvoeren van het legselbeheer
- *Melding startdatum rustperiode* (pakket d t/m h): binnen 5 werkdagen na start rustperiode.

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

5 Kruidenrijk grasland

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- *Pakketten a t/m g, j en k*: er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) [1]
- Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de oppervlakte [7]
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17]
- Minimaal a (zie beschreven onder pakketten) verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober (groei seizoen) [19]

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vinden op de oppervlakte geen bewerkingen plaats
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel.
- Uitsluitend bemesting met vaste mest toegestaan buiten de rustperiode (pakket a t/m g, j,k). Bemesting is in het geheel niet toegestaan in het geval van pakket h en i.
- Pakketten a t/m c: Het gewas wordt jaarlijks voor 1 augustus afgevoerd door middel van maaien en afvoeren. Tweede / derde keer maaien en afvoeren is toegestaan.
- *Pakketten h en i*: Beweiding van de beheereenheid is toegestaan wanneer de beheereenheid is gelegen langs de randen van een perceel.
- *Bij pakketten a t/m g, j en k*: Bewerkingen en beweiding zijn in de rustperiode niet toegestaan

Pakketten

- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 15 juni, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 22 juni, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 1 juli, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 8 juli, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 15 juli, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 22 juli, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 1 augustus, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijke graslandrand, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijke graslandrand, 8 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 15 september, 4 verschillende indicatorsoorten
- Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 15 oktober, 4 verschillende indicatorsoorten

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

6 Extensief beweid grasland

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Beweiding is verplicht vanaf datum x tot datum y met minimale a en maximale veebezetting b (GVE/ha) (zie beschreven onder pakketten) [8]

Aanvullende beheervoorschriften

- *Pakket a en c*: Van 1 april tot 15 juni zijn landbouwkundige bewerkingen niet toegestaan
- *Pakket b*: Van 1 april tot 15 oktober zijn landbouwkundige bewerkingen niet toegestaan
- Onder de niet toegestane landbouwkundige bewerkingen vallen het maaien, rollen, slepen, scheuren, frezen, (her)inzaaien, doorzaaien en bemesten. In genoemde periode is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan.

Pakketten

- a) Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha.
- b) Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 oktober, minimaal 0,15 en maximaal 0,5 GVE/ha
- c) Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 GVE/ha en maximaal 3 GVE/ ha

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

7 Ruige mest

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Bemesting met ruige stalmest is verplicht [6]

Aanvullende beheervoorschriften

- Op de beheereenheid wordt in een kalenderjaar ten minste 10 en maximaal 20 ton ruige stalmest per hectare uitgereden.
- De ruige stalmest wordt in één keer tussen 1 februari en de begindatum van de rustperiode van het betreffende agrarische beheerpakket, óf vanaf de dag volgend op de einddatum van de rustperiode van het betreffende agrarische beheerpakket tot 1 september opgebracht, waarbij per beheerjaar slechts één melding gedaan mag worden.
- Van het uitrijden van de ruige stalmest wordt binnen twee weken na dat uitrijden melding gedaan in het administratiesysteem van het Collectief. De melding gaat vergezeld van een kaart met een topografische ondergrond waarop de beheereenheid is, dan wel beheereenheden zijn, aangegeven waarop de ruige stalmest is uitgereden.
- **Dit pakket kan alleen in combinatie met een ander beheerpakket worden afgesloten (zie ook cumulatietabel)**

Pakketten

- a) Ruige mest

Meldingen

- melding uitgevoerd beheer per perceel bij RVO.nl binnen 14 kalenderdagen na uitrijden

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

8 Hoog waterpeil

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Door een tijdelijke, plaatselijke voorziening is het oppervlaktewaterpeil van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) minimaal a centimeter (zie beschreven onder pakketten) hoger dan eerste volgende watergang [18]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het oppervlaktewaterpeil naast de beheereenheid bereikt ná de verhoging een peil t.o.v. het (gemiddelde) maaiveld van 25 centimeter of minder op veengrond en 40 centimeter of minder op kleigrond.
- Het pakket kan niet worden afgesloten in gebieden die volgens het peilbesluit van het waterschap een drooglegging hebben van 70 cm of meer (zomerpeil). Te allen tijde, echter, moet op de beheereenheid de hiervoor genoemde drooglegging (respectievelijk 25 en 40 cm) gerealiseerd zijn.
- Er is een schriftelijke toestemming nodig van het waterschap.
- Het verschil tussen het opgezette peil en het omringende peil is bij de peilscheidingen of stuwtjes te meten.
- Voor de bepaling van de door de peilverhoging beïnvloede oppervlakte (= de oppervlakte waarop de beheervergoeding betrekking heeft, de oppervlakte die dus ingetekend moet worden in SCAN-GIS) wordt de volgende methode geadviseerd: vanuit de watergang waarin het peil is opgezet wordt aan weerszijden op de oever vanaf de waterlijn 25 meter het land in een effect verwacht. De lengte van de watergang x 25 meter op de ene oever, plus lengte watergang x 25 meter op de andere oever = de beïnvloede oppervlakte. Uiteraard moet hierbij wel gecorrigeerd worden voor overlap in hoeken van percelen.

Pakketten

- a) Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- b) Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- c) Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 40 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- d) Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.
- e) Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.
- f) Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 40 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

9 Poel en klein historisch water

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakketten a t/m i:** Minimaal 5% tot maximaal 35% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond en/of gemaaid [23]
- **Pakketten a t/m i:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]

Aanvullende beheervoorschriften

- Minimaal de helft van het natte oppervlakte van de poel bestaat in de periode 15 maart tot 15 juni uit open water. Voor behoud van voldoende open water wordt het element periodiek opgeschoond. Een incidentele droogval is toegestaan in de periode 15 juni tot 15 november.
- Vertrapping van de oevers bij het gebruik van het element als veedrinkpoel wordt voorkomen. Bij het gebruik als veedrinkpoel is minimaal de helft van de oeverlengte uitgerasterd.
- Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in het element gebruikt worden.
- Er mogen geen vissen of andere dieren (zoals eenden en ganzen) worden uitgezet of gekweekt.
- Sloopmaaisel of bagger mag niet verwerkt worden in het element.
- Een kleine poel is kleiner dan 175 m², een grote poel en klein historisch water zijn groter dan 175 m².
- Periodes waarbinnen geschoond en/of gemaaid mag worden staan vermeld onder de pakketvarianten

Pakketten

- a) Kleine poel, van 1 september tot 15 oktober, tenminste 75 % van de poel is geschoond/gemaaid
- b) Grote poel en klein historisch water, van 1 september tot 15 oktober, tenminste 75 % van de poel is geschoond/gemaaid
- c) Kleine poel, van 15 augustus tot 1 maart, 75 % tot 100 % van de poel geschoond/gemaaid
- d) Grote poel en historisch water, van 15 augustus tot 1 maart, 75 % tot 100 % van de poel geschoond/gemaaid
- e) Jaarlijks beheer < 175 m²
- f) Jaarlijks beheer + eens in de 10 jaar opschonen binnen beheerperiode < 175 m²
- g) Jaarlijks beheer > 175 m²
- h) Jaarlijks beheer + eens in de 5 jaar opschonen binnen beheerperiode > 175 m²
- i) Jaarlijks beheer + eens in de 10 jaar opschonen binnen beheerperiode > 175 m²

Meldingen

- **Pakketten a t/m i:** Uitgevoerd beheer binnen 14 kalenderdagen na schonen/maaien melden bij RVO.nl

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

10 Natuurvriendelijke oever

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakketten a en b:** Minimaal 25 % tot maximaal 75 % van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond en/of gemaaid [23]
- **Pakketten a en b:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakketten a en b:** Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de oppervlakte [7]

Aanvullende beheervoorschriften

- De oppervlakte wordt in een cyclus van minimaal éénmaal per 2 jaar en maximaal éénmaal per jaar geschoond en/of gemaaid
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van zoals akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en brandnetel.
- Er mogen geen meststoffen in het element gebruikt worden;
- Het maaien/schonen vindt bij voorkeur plaats tussen 1 januari en 1 maart en na 15 juli.
- **Pakket a:** De oppervlakte wordt niet beweid
- **Pakket b:** uitsluitend beweiding met schapen toegestaan.

Pakketten

- a) Natuurvriendelijke oever
- b) Natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing

Meldingen

- **Pakket a en b:** Uitgevoerd beheer binnen 14 kalenderdagen na schonen/maaien melden bij RVO.nl.

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

11 Rietzoom en klein rietperceel

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Minimaal 25 % tot maximaal 75 % van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond en/of gemaaid [23]
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het elementen/of maaiafval is verwijderd [24]

Aanvullende beheervoorschriften

- De oppervlakte wordt in een cyclus van minimaal éénmaal per 4 jaar en maximaal éénmaal per 2 jaar geschoond en/of gemaaid
- Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in het element gebruikt worden.
- Maximaal 20% van de oppervlakte van het element bestaat uit struweel.
- Smalle rietzoom is smaller dan 5 meter; brede rietzoom is breder dan 5 m.
- De oppervlakte wordt niet beweid
- Het maaien en/of schonen wordt bij voorkeur uitgevoerd van 1 januari tot 1 maart en na 1 oktober.

Pakketten

- a) Smalle rietzoom
- b) Brede rietzoom en klein rietperceel

Meldingen

- Uitgevoerd beheer melden binnen 14 kalenderdagen na schonen/maaien bij RVO.nl

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

12 Duurzaam slootbeheer

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- *Pakket a:* Jaarlijks is op minimaal 25% tot maximaal 75 % van het leefgebied onder beheer bagger vanuit een waterelement op aangrenzende landbouwgrond gespoten. [26]
- *Pakket b, c:* Minimaal 25 % tot maximaal 75 % van het leefgebied onder beheer is geschoond en/of gemaaid [23]
- *Pakket b, c, d:* Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het elementen/of maaiafval is verwijderd [24]
- *Pakket d:* Minimaal 25 % tot maximaal 100 % van het leefgebied onder beheer is geschoond en/of gemaaid [23]

Aanvullende beheervoorschriften

- *Pakket a:* er wordt niet gezogen binnen 60 cm vanaf de waterlijn.
- *Pakket a:* de zuigkop van de baggerpomp wordt ieder jaar zoveel mogelijk door dezelfde vore getrokken in de sloot.
- *Pakket a:* de sloot is minimaal 2 meter breed en loopt tijdens het baggeren niet droog.
- *Pakket a:* er komt geen bagger terecht in de slootkant.
- *Pakket a:* er wordt gebaggerd in mozaïekvorm, dus niet alles tegelijk. Het Collectief geeft aan wanneer welke sloot gebaggerd mag worden.
- *Pakket b, d:* Het slootvuil wordt afgevoerd of verwerkt op het naastgelegen perceel d.m.v. bijvoorbeeld een wallenfrees.
- ~~*Pakket b:* indien de Keur dit toestaat blijft een deel van de slootbegroeiing tijdens het slootschonen staan (afhankelijk van de Keur maximaal 25 % van de begroeiing).~~
- *Pakket b, c, d:* bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger. Andere slootreinigingsapparatuur kan ook gebruikt worden mits het bodemprofiel inclusief de wortels van waterplanten in de sloot niet beschadigd wordt.
- *Pakket b, c, d:* het slootschonen en/of maaien vindt bij voorkeur plaats van 15 juni tot 1 december
- Er mogen geen meststoffen in het element gebruikt worden;
- *Pakket c:* De sloot wordt 1 keer per 3 jaar geschoond, waarbij minimaal 40 % en maximaal 60 % van de aanwezige begroeiing met krabbenscheer in de lengterichting van de sloot blijft staan.
- *Pakket c:* Voor deze variant is toestemming nodig van het waterschap, of deze vorm van beheer moet toelaatbaar zijn volgens de Keur.
- *Pakket d:* dit pakket is alleen toestaan in categorie Water

Pakketten

- a) Baggeren met de baggerpomp, 25 tot 75 % van het leefgebied is gebaggerd
- b) Ecologisch slootschonen, 25 tot 75 % van het leefgebied is geschoond
- c) Ecologisch slootschonen voor krabbenscheervegetaties, 25 tot 75 % van het leefgebied is geschoond
- d) **Ecologisch slootschonen, 25 tot 100 % van het leefgebied is geschoond**

Meldingen

- Uitgevoerd beheer mbt baggeren, schonen en/of maaien melden bij RVO binnen 14 kalenderdagen na uitvoering

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

13 Botanisch waardevol grasland

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- *Pakketten a t/m g*: Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de oppervlakte [7]
- *Pakketten a t/m g*: Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) zijn in transect aanwezig in de periode van 1 april tot 1 oktober (groeiseizoen) [19]
- *Pakket a* : Van 1 maart tot 1 oktober is beweiding toegestaan met maximale veebezetting 2 GVE/ha [21]
- *Pakketten b, c, d, e, f en g*: Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd. [17]
- *Pakketten e, f en g*: Er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) [1]

Aanvullende beheervoorschriften

- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd
- Klepelen is niet toegestaan.
- *Pakket a*: Bijvoeren is niet toegestaan.
- *Pakket b*: Beweiding is van 1 maart tot 1 augustus niet toegestaan
- *Pakketten c en d*: randen liggen aan de buitenkant van het perceel.
- *Pakket d*: Beweiding is van 1 januari tot 31 december niet toegestaan
- *Pakketten e, f en g*: In de rustperiode vinden in de oppervlakte geen bewerkingen en geen beweiding plaats.

Pakketten

- a) Botanisch weiland
- b) Botanisch hooiland
- c) Botanisch waardevolle weiderand
- d) Botanisch waardevolle hooilandrand
- e) Botanisch waardevol hooiland met rustperiode 15 juni tot 20 juli
- f) Botanisch waardevol hooiland met rustperiode 15 juni tot 3 augustus
- g) Botanisch waardevol hooiland met rustperiode 15 juni tot 17 augustus

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

14 Stoppeland

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c (zie beschreven onder pakketten). [9]

Aanvullende beheervoorschriften

- Gedurende de aanwezigheid van de stoppels of gewasresten wordt een rustperiode aangehouden. Bewerkingen in de oppervlakte en bemesting zijn alleen toegestaan in overleg met het collectief
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het ['Protocol gebruik herbiciden open akkerland'](#) bij agrarisch natuurbeheer

Pakketten

- a) Winterstoppel: **graanstoppel als gewasrest van 1 november tot 15 maart van het volgende jaar**
- b) Gewasresten als wintervoedsel: **oogstresten van suikerbieten, winterwortel, witlof of pastinaak zijn minimaal 4 weken beschikbaar in de periode van 15 oktober tot 31 december**
- c) Gewasresten als wintervoedsel: **oogstresten van suikerbieten, winterwortel, witlof en/of pastinaak zijn beschikbaar van 1 december tot 1 februari.**
- d) Winterstoppel: **graanstoppel als gewasrest van 1 november tot 1 februari van het volgende jaar**

Meldingen

- **Pakket b: startdatum wordt 5 werkdagen voor ingangsdatum van aanwezigheid van gewasresten gemeld bij RVO.nl**

In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018

15 Wintervoedselakker

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- *Pakket a, b en c:* Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) uit zomergraan, wintergraan, bladrammenas of een combinatie van deze gewassen. [9]
- *Pakket d:* Minimaal 90 % van de **oppervlakte** bestaat van datum x tot datum y (zie beschreven onder pakketten) uit een geschikt vanggewas. [9]

Aanvullende beheervoorschriften

- **Gedurende de aanwezigheid van het wintervoedsel wordt een rustperiode aangehouden. Bewerkingen in de oppervlakte en bemesting zijn alleen toegestaan in overleg met het collectief**
- Wintergraan kan niet twee jaar achtereen op hetzelfde perceel worden geteeld. Men dient op een ander perceel verder te gaan.
- De beheereenheid dient jaarlijks tussen 16 maart en 30 april (pakket a) of tussen 1 juni en 1 oktober (pakketten b en c) te worden ingezaaid met een gangbare zaaidichtheid, voor zover het zomergraan of bladrammenas betreft. Wanneer gekozen wordt voor een combinatie van gewassen, dienen deze in stroken naast elkaar geteeld te worden.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het '[Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#)'
- Collectief stelt een lijst op van geschikte vanggewassen op basis van de lijst 'De vanggewassen uit de Pijler 1 lijst van de ecologische aandachtsgebieden', onderaan de tabel in [bijlage 4 SVNL: activiteitentabel 2018](#)²

Pakketten

- a) Wintervoedselakker 1 juni tot 1 maart
- b) Wintervoedselakker 1 oktober tot 15 maart
- c) Wintervoedselakker 1 oktober tot 1 augustus
- d) Wintervoedselakker 1 oktober tot 1 februari

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

² In de versie van november 2018 wordt verwezen naar de SVNL van 2018, moet nog worden veranderd naar 2019. In 2019 komen zonnebloemen bij de lijst

16 Vogelakker

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- *Pakket a*: Minimaal 90 % van de oppervlakte bestaat **van 1 juni tot 31 december** uit één van de volgende gewassen : granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak, bladrammenas, gras of een combinatie van deze [9]
- *Pakket b en c*: Minimaal 90 % van de oppervlakte bestaat **van 1 juni tot 15 november** uit één van de volgende gewassen of teelten: granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak, bladrammenas, gras of een combinatie van deze [9]

Aanvullende beheervoorschriften

- Van het niet beteelde gedeelte (braak) wordt jaarlijks maximaal 50 % gemaaid, en wel na 1 augustus.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het '[Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#)' bij agrarisch natuurbeheer
- Pakket a: Het graan blijft staan tot 15 maart van het volgende kalender jaar en dient daarna geklepeld of gemaaid en daarna ondergewerkt of afgevoerd te worden in het geval dat er een zomergraan wordt gezaaid. Wordt er opvolgend een wintergraan gezaaid dan dient het graan tot 1 juli van het volgende kalender jaar te blijven staan en dient daarna geklepeld of gemaaid en daarna ondergewerkt of afgevoerd te worden, waarna het wintergraan tussen 1 oktober en 1 december gezaaid dient te worden.
- Pakket a en c: De eiwitgewassen worden jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd.
- De gedeeltes met eiwitgewassen, braak en graan worden in stroken naast elkaar geteeld.
- Het graan wordt in gangbare dichtheden gezaaid in de gangbare periode en mag niet worden geoogst
- Pakket a en c: De oppervlakte mag alleen worden bemest op het gedeelte met eiwitgewassen, en wel binnen 2 dagen na een maaibeurt. Als er bemest wordt is alleen rundermest toegestaan. Andere vormen van dierlijke mest en kunstmest zijn niet toegestaan.
- Pakket a wordt van 1 juni tot 31 december niet beweid
- Pakket b en c worden van 1 juni tot 15 november niet beweid

Pakketten

- a) Vogelakker
- b) Meerjarige vogelakker
- c) Zomervogelakker

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

17 Bouwland voor hamsters

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Pakket a: Minimaal 90 % van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 31 december uit één van de volgende gewassen of teelten: granen (niet zijnde mais of graanstoppel), luzerne, bladrammenas, **ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (klaver- of wikkesoorten)** of een combinatie van deze [9]
- Pakket b: Minimaal 90 % van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 31 december uit één van de volgende gewassen of teelten: granen (niet zijnde mais of graanstoppel), **ingezaaide kruiden, of eiwitgewassen (klaver- of wikkesoorten) of een combinatie van deze; [9]**
- Pakket c en d: Minimaal 40% van de oppervlakte bestaat van 1 mei tot 1 juli uit het gewas **graan (niet zijnde mais), luzerne, ingezaaide kruiden of eiwitgewassen (klaver- of wikkesoorten) of een combinatie van deze; [9]**

Aanvullende beheervoorschriften

- **De zaaidichtheden worden toegespitst op bescherming van de Hamster (richtlijn: haver 110-140 kg; tarwe 130-200 kg en Rogge 120-180 kg/ha);**
- **Zaaizaad (van alle gewassen) wordt niet behandeld met insecticiden**
- Chemische onkruidbestrijding is enkel pleksgewijs mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#), gepubliceerd op de website van SCAN Protocol Chemische bestrijding;
- Mechanische bestrijding van plaagonkruiden is gedurende het gehele jaar pleksgewijs toegestaan (in overleg met het Collectief);
- Het overstaande graan, luzerne en bladrammenas worden jaarlijks in het voorjaar (februari of maart) geklepeld om een geschikt zaaibed te krijgen, bij de overblijvende luzerne voor een goede uitstoeling en hergroei, of bij klepelen in de herfst voor de inzaai van wintergraan;
- De grondbewerking mag niet dieper dan 25 cm plaatsvinden;
- De beheereenheid wordt niet beweid
- **In goed overleg tussen deelnemer en veldmedewerker kunnen activiteiten tussentijds bijgesteld worden. Dit gebeurt op basis van nieuwe inzichten ten aanzien van het ecologisch doelbereik die gedurende de beheerperiode opgedaan worden door zowel deelnemer als het collectief. De deelnemers trekken in het collectief gezamenlijk op om inzichten en kennis op te doen en te delen.**

Pakket c

- **Luzerne mag tot 1 augustus worden geoogst. Oogst gebeurt in stroken van max 25 m breed en per perceel worden stroken ongeveer 3 weken na elkaar geoogst.**
- **Het graan wordt geoogst, met de aanbeveling de stoppel te laten staan, dan wel een nagewas te zaaien, in overleg met veldmedewerker;**
- **Gebruik van halmverkorter is toegestaan;**

Pakket d

- **Oogsten is toegestaan mits er een dekkinggevend ondergewas aanwezig is of zich binnen 2-3 weken ontwikkelt.**
Laten staan van stoppel met zaadmengsel/ondergewas op de beheereenheid minimaal tot en met september of tot volgend voorjaar.

- Bemesting van de beheereenheid met kunstmest of drijfmest is niet toegestaan. Bemesting met stalmest in overleg met veldmedewerker

Pakketten

- a) Bouwland voor hamsters **zonder oogst**: combinatie van graan, luzerne en eventueel bladramenas
- b) Graanperceel/**opvangstrook** voor hamsters **zonder oogst**: perceel of strook met alleen graan
- c) **Regulier bouwland met hamstervriendelijke oogst: graan of luzerne**
- d) **Kruidenrijk Graanperceel/Opvangstrook voor hamsters met oogsten graan**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

18 Kruidenrijke akker

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a t/m e:** Minimaal 90% van de oppervlakte van de beheereenheid bestaat van 15 mei tot 15 juli uit het gewas graan (niet zijnde maïs), **ingezaaide kruiden of een combinatie van deze.** [9]
- **Pakket f:** Minimaal 90% van de oppervlakte van de beheereenheid bestaat van 15 mei tot 15 juli uit een éénjarig gewas (niet zijnde graan of maïs), **ingezaaide kruiden of een combinatie van deze.** [9]

Aanvullende beheervoorschriften

- Bemesting van de beheereenheid met kunstmest is niet toegestaan.
- **Pakket a:** Drie van de zes jaar graan: In tenminste drie van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan (met uitzondering van maïs) verbouwd.
- **Pakket b:** Vier van de zes jaar graan: In tenminste vier van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan (met uitzondering van maïs) verbouwd.
- **Pakket c:** Vijf van de zes jaar graan: In tenminste vijf van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan (met uitzondering van maïs) verbouwd
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#) bij agrarisch natuurbeheer

Pakketten

- a) Drie van de zes jaar graan
- b) Vier van de zes jaar graan
- c) Vijf van de zes jaar graan
- d) Drie van de vijf jaar graan (vanaf beheerjaar 2017)
- e) Vier van de vijf jaar graan (vanaf beheerjaar 2017)
- f) **Gewas anders dan graan**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

19 Kruidenrijke akkerranden

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Pakket a t/m g: Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot **15 augustus** uit één van de volgende gewassen of teelten: gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak of een combinatie van deze. [9]
- *Pakket h*: Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 15 juli tot 1 oktober uit één van de volgende gewassen of teelten: gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak of een combinatie van deze. [9]
- *Pakket i*: Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 januari tot 15 juni uit één van de volgende gewassen of teelten: gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak of een combinatie van deze. [9]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het Collectief stelt een beheerplan op, waarin o.a. de gekozen akkerrandvariant en het bijbehorend beheer in relatie tot het doel worden onderbouwd met gebruikmaking van de Soortenfiches. In het beheerplan wordt aangegeven en onderbouwd welke opbouw de rand heeft (aandeel kruiden, braak, graan e.d.), hoe vaak en wanneer de rand gemaaid wordt, en hoe vaak en wanneer de rand eventueel kan worden geploegd en her ingezaaid.
- Als er een kruidenmengsel wordt ingezaaid, wordt in het beheerplan (zie vorig punt) bepaald welke zaaimengsels en welke zaaidichtheden gebruikt mogen worden.
- **Pakket a t/m g: Eenjarige randen en meerjarige randen die niet in het najaar vernieuwd worden, blijven minstens tot 1 september staan.**
- **Pakket a t/m g: Bij vernieuwing van een meerjarige rand in het najaar wordt er tussen 15 augustus en 15 oktober gezaaid**
- **Pakket a t/m g:** De oppervlakte mag in de periode van **15 augustus** tot 15 april geploegd worden, afhankelijk van het beheerplan **en bovenstaande punten.**
- Daar waar ploegen is toegestaan, mag ook een andere diepe groundbewerking worden toegepast.
- Bij maaiwerkzaamheden wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd, tenzij in het beheerplan gegronde redenen zijn aangevoerd om dit niet te doen.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#) bij agrarisch natuurbeheer
- Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan, tenzij het gaat om een rand van tenminste 9 meter breed (pakket c, d, e of f) waarin kruiden of granen zijn ingezaaid. In dat geval is een bemesting met vaste mest toegestaan, indien dit passend is binnen het beheerplan (zie eerste punt).
- Pakket a t/m g wordt niet beweid van 1 juni tot **15 augustus**
- Pakket h wordt niet beweid van 15 juli tot 1 oktober
- Pakket i wordt niet beweid van 1 november tot 15 juni en aanvullend bestaat de oppervlakte vanaf 1 november tot 1 januari uit één van de bij de beheereisen genoemde gewassen of teelten of een combinatie van deze.
- Pakket h is in overleg met Waterschappen alleen toegestaan langs tuinbouwpercelen in Categorie Water
- Pakket i is in overleg met Waterschappen alleen toegestaan langs bollenpercelen in Categorie Water

Pakketten

- a) De beheereenheid is een rand van minimaal 3 meter breed.

- b) De beheereenheid is een rand van minimaal 6 meter breed.
- c) De beheereenheid is een rand van minimaal 9 meter breed.
- d) De beheereenheid is een rand van minimaal 12 meter breed.
- e) De beheereenheid is een rand van minimaal 15 meter breed.
- f) De beheereenheid is een rand van minimaal 18 meter breed.
- g) De beheereenheid is een rand van minimaal 1,5 meter breed.
- h) De beheereenheid is een rand langs tuinbouwgewassen (zie beheervoorschriften)
- i) De beheereenheid is een rand langs bolgewassen (zie beheervoorschriften)

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

20 Hakhoutbeheer

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Pakketten a t/m e : Minimaal 5% tot maximaal 40% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakketten a t/m e:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het elementen/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakketten a t/m e:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari t/m 14 maart en vanaf 1 oktober
- De landschappelijke verschijningsvorm moet in stand blijven. Deze wordt vastgelegd in het beheerplan. Bij de bepaling van de verschijningsvorm kan gebruik gemaakt worden van de omschrijvingen van diverse landschapselementen in de Index Landschap.
- Pakket b en d: gedurende de contractperiode van 6 jaar vindt een tussenkap plaats.
- Pakket c en e: gedurende de contractperiode van 6 jaar vindt een eindkap plaats.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan.
- Branden is in de beheereenheid of in de directe omgeving daarvan niet toegestaan.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de oppervlakte.
- Als takken of stammen versnipperd worden mogen de snippers niet verwerkt worden in de beheereenheid.

Pakketten

- a) Jaarlijks beheer
- b) Jaarlijks beheer plus eenmaal per 6 jaar tussenkap / tussentijdse dunning.
- c) Jaarlijks beheer plus eenmaal per 6 jaar eindkap / groot onderhoud.
- d) Eenmaal per 6 jaar tussenkap / tussentijdse dunning.
- e) Eenmaal per 6 jaar eindkap / groot onderhoud.

Meldingen

- Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

21 Beheer van bomenrijen

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 5% tot maximaal **40%** van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakket a:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het elementen/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakket a:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende voorschriften

- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart en na 1 oktober
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Het raster mag niet aan het element bevestigd worden.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

Pakketten

- a) Beheer van bomenrijen.

Meldingen

- Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

22 Knip- of scheerheg

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Pakket a: 100% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- Pakket b: Minimaal 20% tot maximaal 50% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakketten a en b:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het elementen/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakketten a en b:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- De oppervlakte wordt in een cyclus van minimaal eenmaal per 3 jaar en maximaal eenmaal per jaar gesnoeid (geknipt/geschoren), geknot of afgezet in de periode van 1 januari t/m 14 maart en vanaf 16 juli (zie pakketten)
- Na het knippen of scheren heeft de heg een minimale hoogte van 0,8 meter.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Het raster mag niet aan het element bevestigd worden.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

Pakketten

- a) Jaarlijks scheren of knippen
- b) Eenmaal per 2-3 jaar knippen of scheren.

Meldingen

- Uitgevoerd beheer voor pakketvariant b vanaf 16 juli 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

23 Struweelhaag

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakketten a en b:** Minimaal 5% tot maximaal 40% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakketten a en b:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakketten a en b:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- Algemeen: De oppervlakte wordt periodiek gesnoeid , geknot of afgezet.
- Het snoeien, knotten of afzetten vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart en vanaf 16 juli.
- Pakket a: Na het snoeien heeft de haag een hoogte van tenminste 1,00 meter en een breedte van tenminste 0,8 meter
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.
- Het gebruik van een klepelmaaier is niet toegestaan.
- Het snoeien kan gecombineerd worden met het vlechten van de haag.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Het raster mag niet aan het element bevestigd worden.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.

Pakketten

- a) Snoeyicyclus 5-7 jaar: het element kan vrij uitgroeien en wordt 1 maal per 5 tot 7 jaar aan drie zijden gesnoeid.
- b) Snoeyicyclus > 12 jaar: het element kan vrij uitgroeien en wordt 1 maal per 12 tot 25 jaar afgezet

Meldingen

- Uitgevoerd beheer vanaf 16 juli 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

24 Struweelrand

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 5% tot maximaal **40%** van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakket a:** Minimaal 5% tot maximaal 35% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond en/of gemaaid [23]
- **Pakket a:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]

Aanvullende beheervoorschriften

- Werkzaamheden worden jaarlijks uitgevoerd van 1 januari tot en met 14 maart en vanaf 16 juli
- Het deel van de rand met kruidachtige begroeiing mag maximaal 1 maal per 5 jaar worden gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd.
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element worden verwerkt voor zover dat het element en de begroeiing niet schaadt
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- De oppervlakte wordt niet beweid

Pakketten

a) Struweelrand.

Meldingen

- Uitgevoerd beheer voor beheeractiviteit 23 moet binnen 14 kalenderdagen na schoonen/maaien per perceel worden gemeld bij RVO.nl
- Uitgevoerd beheer voor beheeractiviteit 22 vanaf 16 juli 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

25 Beheer van bomen op landbouwgrond

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 5% tot maximaal 40% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakket a:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakket a:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart en vanaf 16 juli
- Dit pakket is bedoeld voor bomen die in een terrein staan dat als landbouwgrond in gebruik is, zoals solitaire bomen en knotbomen.
- Voor solitaire bomen geldt: jonge bomen worden gemiddeld eenmaal per 5 jaar gesnoeid, en oudere bomen gemiddeld eenmaal per 10 jaar. Bij oudere bomen kan het snoeien zich beperken tot het verwijderen van dood hout (indien noodzakelijk). Na het snoeien is de lengte van de kroon minimaal 2/3 van de totale hoogte van de boom.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- De bomen mogen niet worden beschadigd door vee. Jonge bomen in een weiland (boomdijk) zijn voorzien van een boomkorf of zijn uitgerasterd. Het raster mag niet aan het element bevestigd worden.

Pakket

- a) Boom op landbouwgrond

Meldingen

- Uitgevoerd beheer vanaf 16 juli 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

26 Half- en hoogstamboomgaard

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakketten a en b:** Minimaal 25 % tot maximaal **100%** van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakketten a en b:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart en vanaf 16 juli.
- Indien het appel of peer betreft wordt de boom tenminste eenmaal per 2 jaar gesnoeid. Andere soorten enkel vorm- of onderhoudsnoei indien nodig.
- Snoeiwerkzaamheden dienen vooral te worden verricht in herfst of winter.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- De stam van de hoogstamfruitboom mag niet beschadigd worden door vee. Het raster mag niet aan de boom bevestigd worden. Jonge bomen in een weiland met vee zijn voorzien van een boomkorf.
- De onderbegroeiing wordt jaarlijks beweide, of de boomgaard wordt jaarlijks gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd.
- Bemesting met drijfmest, ruige mest (geen pluimveemest) of kalk is toegestaan.
- Bij bemesten van de boomgaard worden de fruitbomen en wortels niet beschadigd
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

Pakketten

- a) Hoogstamboomgaard
- b) Halfstamboomgaard bij historische boerderijen

Meldingen

- Uitgevoerd beheer vanaf 16 juli 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

27 Hakhoutbosje

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakketten a en b:** Minimaal 5% tot maximaal 40% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakketten a en b:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakketten a en b:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart en na 1 oktober
- Minimaal 80% van de oppervlakte van het bosje wordt als hakhout beheerd en periodiek afgezet in een cyclus van eenmaal in de 6 – 25 jaar.
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Slootmaaisel , bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Het raster mag niet aan het element bevestigd worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratel-populier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

Pakketten

- a) Droog hakhoutbosje (zomereik, wintereik, berk en haagbeuk dominant).
- b) Vochtig en nat hakhoutbosje (zwarte els en/of gewone es dominant).

Meldingen

- Uitgevoerd beheer vanaf 1 oktober 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

28 Griendje

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 5% tot maximaal **40%** van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakket a:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakket a:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het element bestaat uit inheemse wilgensoorten en wordt geheel als griend beheerd en periodiek, tenminste eenmaal per 5 jaar, afgezet.
- De werkzaamheden worden uitgevoerd van 1 januari tot en met 14 maart en na 1 oktober
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Het raster mag niet aan het element bevestigd worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratel-populier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

Pakketten

- a) Griendje.

Meldingen

- Uitgevoerd beheer vanaf 1 oktober 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

29 Bosje

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 5% tot maximaal 40% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]
- **Pakket a:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakket a:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het element wordt beheerd als bos met hoog opgaande bomen.
- Randen van het element worden als hakhout beheerd met een cyclus van eens in de 6 – 25 jaar.
- Het snoeien vindt plaats van 1 januari tot en met 14 maart en na 1 oktober
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Het raster mag niet aan het element bevestigd worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid (alleen in nieuwe elementen).
- Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

Pakketten

a) Bosje

Meldingen

- Uitgevoerd beheer vanaf 16 juli 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019, de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

30 Nestgelegenheid Zwarte Stern

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, tenminste via enclaves van minimaal 50 m² (alleen op grasland), met een rustperiode van 1 april tot 1 juli , waarbij de vrijwaring tenminste 14 kalenderdagen duurt, of via het plaatsen van nestbeschermers. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijv op stalkaart of via geo informatie). Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst [5]
- **Pakket a:** Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17]
- **Pakket a:** Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) zijn in transect aanwezig in de periode van 1 april tot 1 oktober [19]

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vinden in de oppervlakte geen bewerkingen en beweiding plaats
- Bij ieder stuk rand wordt, gerekend vanaf de slootzijde, een aaneengesloten strook van 2 meter tussen 1 april en 1 augustus niet gemaaid, gerold, gesleept of bemest, en is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in die periode niet toegestaan. Bovendien wordt die strook tussen 1 april en 1 juli niet beweid.
- Indien het overige deel van de beheereenheid of het belendende perceel voor 1 juli beweid wordt, dient vóór 15 juni een (tijdelijk) raster te worden geplaatst op een afstand van ten minste 0,5 meter van het voorgaande punt bedoelde strook, bezien vanuit slootkant, over de gehele lengte van de rand.
- Halverwege de in het eerste punt bedoelde strook worden, op een onderlinge afstand van ten minste 4 meter en uiterlijk op 1 mei, minimaal 5 en maximaal 10 vlotjes in de sloot uitgelegd als nestgelegenheid voor de Zwarte stern.
- De vlotjes worden, voor zover zij niet langer door de Zwarte stern gebruikt worden, uiterlijk op 1 september uit het water gehaald, schoongemaakt, gedroogd en opgeslagen.
- De te gebruiken nestvlotjes voldoen aan de eisen zoals geformuleerd door de werkgroep van de Agrarische Natuurvereniging “De Utrechtse Venen”.
- De begunstigde houdt bij op hoeveel vlotjes gebroed wordt en hoeveel jongen er uit komen. Deze gegevens worden door het Collectief na afloop van het broedseizoen ter beschikking gesteld aan de Provincie.
- Indien een raster wordt geplaatst meldt de deelnemer dit aan het Gebiedscollectief.
- Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is slechts toegestaan voor pleksgewijze bestrijding van haarden van akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Het gewas wordt jaarlijks na 1 augustus afgevoerd door middel van maaien en afvoeren. Tweede keer maaien en afvoeren is toegestaan.
- Beweiding van de beheereenheid buiten de rustperiode is toegestaan.
- De beheereenheid mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid.

Pakketten

- a) Nestgelegenheid Zwarte Stern

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

31 Insectenrijk graslandperceelsbeheer

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakketten a en b:** Van 15 september tot 31 december is beweiding toegestaan met maximale veebezetting 2 GVE/ha [21]
- **Pakketten a en b:** Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) zijn in transect aanwezig in de periode van 1 april tot 1 oktober (groeiseizoen) [19]

Aanvullende beheervoorschriften

- Beweiding is van 1 januari tot 15 september niet toegestaan
- **Pakket a:** Het grasgewas wordt in periode 1 mei tot 1 juni geoogst op de gehele beheereenheid.
- **Pakket a:** Het grasgewas wordt in periode 15 september tot 1 januari geoogst op minimaal 60 tot maximaal 75% van de beheereenheid.
- **Pakket b:** Het grasgewas wordt in periode 15 september tot 1 januari geoogst op minimaal 40 tot maximaal 50% van de beheereenheid.
- **Pakket a:** De oppervlakte wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- **Pakket b:** Gefaseerd maaien: ieder jaar wordt 50% van het perceel gemaaid in de periode van 15 september tot 1 januari, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Het daaropvolgende jaar wordt de andere 50% van de oppervlakte gemaaid in de periode 15 september tot 1 januari, waarbij eveneens het maaisel wordt afgevoerd.
- **Pakket b:** Bemesting is niet toegestaan, met uitzondering van instandhoudingsbemesting met kalk of ruige mest, uitgezonderd kippenmest.
- Buiten de aangegeven periodes is maaien niet toegestaan.
- Het grasland mag niet gescheurd, gefreesd, geploegd of heringezaaid worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring, haagwinde, heermoes, kleeftkruid en jacobskruiskruid.
- Beweiding is toegestaan in de periode 15 september tot 1 januari met maximaal 2 GVE per hectare. Buiten deze periode is beweiding niet toegestaan.

Pakketten

- a) Insectenrijk graslandperceelsbeheer: Basis
- b) Insectenrijk graslandperceelsbeheer: Plus

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

32 Insectenrijke graslandranden

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) zijn in transect aanwezig in de periode van 1 april tot 1 oktober (groei seizoen) [19]

Aanvullende beheervorschriften

- De oppervlakte wordt niet beweid.
- Het grasgewas wordt in periode 15 september tot 1 januari geoogst op minimaal 40 tot maximaal 50% van de oppervlakte .
- Ieder jaar wordt 50% van het perceel gemaaid in de periode van 15 september tot 1 januari, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Het daaropvolgende jaar wordt de andere 50% van de oppervlakte gemaaid in de periode 15 september tot 1 januari, waarbij eveneens het maaisel wordt afgevoerd.
- Buiten de aangegeven periode is maaien niet toegestaan.
- Het grasland mag niet gescheurd, gefreesd, geploegd of heringezaaid worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring, haagwinde, heermoes, kleefkruid en jacobskruiskruid.
- Beweiding is niet toegestaan.
- De oppervlakte wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.

Pakketten

- a) Insectenrijk graslandranden

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

33 Foerageerrand Bever

Beheereisen zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 5 tot maximaal 40% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het tegengaan van bosvorming door eenmaal per zes jaar de grootste bomen te kappen.
- Het snoeien/kappen vindt plaats van 1 januari tot en met 14 maart en na 1 oktober
- Bij afsluiten van de overeenkomst ook een vrijstelling van de meldings- en herplantplicht van de Boswet aanvragen bij RVO.nl

Pakketten

- a) Foerageerrand Bever

Meldingen

- Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019 de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

Opmerking

Een ieder die gebruik wil maken van dit pakket wordt vriendelijk verzocht eerst contact op te nemen met BoerenNatuur (Willemien Geertsema, wgeertsema@boeren Natuur.nl)

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

34 Leibomen bij historische boerderijen

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Minimaal 5 % tot maximaal **40%** van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid.[22]
- **Pakket a:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]

Aanvullende beheervoorschriften

- Het beheer is gericht op het behoud van de specifieke vorm van de leibomen en wordt wanneer nodig uitgevoerd.
- Het snoeien vindt plaats van 1 januari tot en met 14 maart en na 1 oktober

Pakketten

- a) Leibomen bij historische boerderijen

Meldingen

- Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober 2018 t/m 14 maart 2019, moet uiterlijk 28 maart 2019 gebundeld zijn gemeld bij RVO.nl **voor beheerjaar 2019 de melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.**

Opmerking:

Een ieder die gebruik wil maken van dit pakket wordt vriendelijk verzocht eerst contact op te nemen met BoerenNatuur (Willemien Geertsema, wgeertsema@boeren Natuur.nl)

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

35 Zandwallen

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** 100% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond en/of gemaaid [23]
- **Pakket a:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24]
- **Pakket a:** Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]

Aanvullende beheervoorschriften

- Bomen en struiken moeten met regelmaat worden opgesnoeid.
- Het schonen en/of maaien vindt jaarlijks plaats na 1 augustus
- Schade door betreding door vee moet worden voorkomen met een raster.
- Greppels die naast de zandwallen zijn gelegen moeten regelmatig worden geschoond.
- Er mag geen snoeihout worden verbrand in, of in de directe omgeving van het element en als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring, haagwinde, heermoes, kleefkruid en jacobskruiskruid.

Pakketten

- a) Zandwallen

Opmerking:

Een ieder die gebruik wil maken van dit pakket wordt vriendelijk verzocht eerst contact op te nemen met BoerenNatuur (Willemien Geertsema, wgeertsema@boerennatuur.nl)

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

36 Beheer peilscheidingen

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in de Koppeltabel)

→ *Pakketten a en b*: De peilscheiding is jaarlijks schoongemaakt en/of onderhouden [27]

Aanvullende beheervoorschriften

- *Pakket a*: het pakket kan alleen worden afgesloten in gebieden waar vanuit de Keur niet reeds een verplichting geldt om peilgestuurde drainage aan te leggen, dan wel hierop over te schakelen bij vervanging.
- *Pakket a*: het drainagepeil mag nooit onder de 70 cm onder maaiveld komen, gemeten bij de peilput.
- *Pakket a*: in perioden van neerslagtekort (zomerhalfjaar) staat de uitstroomvoorziening nooit lager ingesteld dan 50 cm onder maaiveld, gemeten bij de peilput.
- *Pakket a*: er vindt geen onderbemaling plaats in de peilput.
- *Pakket b*: de stuw bevindt zich in een B- of C-waterloop.
- *Pakket b*: de stuw kan met natuurlijke materialen zijn aangelegd.
- *Pakket b*: de stuw wordt zodanig beheerd dat er geen overlast is voor derden.
- *Pakket b*: het pakket kan voor maximaal 1 stuw per 100 m waterloop worden afgesloten.
- *Pakket b*: de stuw heeft een stuwende werking van minimaal 30 centimeter.
- *Pakket b*: de stuw is zodanig ingesteld dat overtollig water wordt vastgehouden en kan infiltreren of gedoseerd wordt afgevoerd via een knijpvoorziening.

Pakketten

- a) Beheer peilgestuurde drainage
- b) Beheer conserveringsstuw

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

37 Beheer infiltratiegreppel

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in de Koppeltabel)

- **Pakket a:** 100 % van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond en/of gemaaid [23]

Aanvullende beheervoorschriften

- Vrijkomend maaisel dient te worden verwerkt op het aanliggende landbouwperceel.
- De infiltratiegreppel dient zodanig onderhouden te worden dat de greppel een bovenbreedte heeft van minimaal 1,30 meter en een diepte van 50 cm.
- Het onderhoud van de greppel moet zodanig gebeuren dat de greppel niet in directe verbinding komt zijn met het oppervlaktewatersysteem.
- Het pakket kan niet gecombineerd worden met het pakket 'beheer peilscheidingen' (36).

Pakketten

- a) Beheer infiltratiegreppel

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

38 Water Bergen

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- **Pakket a:** Watergang heeft (via natuurlijke of kunstmatige voorziening) vrij toegang, na onderlopen wordt er schoongemaakt [16]
- **Pakket a:** Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit de lijst b zijn in transect aanwezig in de periode van 1 april tot 1 oktober [19]
- **Pakket a:** Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17]
- **Pakket a:** Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max 10 % van de oppervlakte [7]

Aanvullende beheervoorschriften

- Pakket a: De oppervlakte mag niet worden bemest, gescheurd, gefreesd en/of heringezaaid.
- Pakket a: Het maaisel wordt binnen een week na maaien afgevoerd
- Pakket a: Uitsluitend selectieve pleksgewijze driftvrije chemische bestrijding (met rugspuit) van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring en jacobskruid is toegestaan na overleg met collectief
- Onderhoud van waterlopen is alleen toegestaan in de periode van 1 september tot 1 maart. Waarbij bagger/maaisel niet op de oppervlakte mag worden opgebracht.
- De stuw of andersoortige inrichting is zodanig ingesteld dat overtollig water wordt vastgehouden en kan infiltreren en/of gedoseerd wordt afgevoerd.
- Pakket a kan alleen afgesloten worden in met Provincie en Waterschap overeengekomen gebieden binnen Categorie Water.

Pakketten

- a) Water bergen op grasland

Meldingen

- Uitgevoerd beheer (oppervlakte is na onderlopen schoongemaakt) melden binnen 14 kalenderdagen na het schoonmaken

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

39 Bodemverbetering

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Pakket a: Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit de lijst b zijn in transect aanwezig in periode van 1 april tot 1 oktober [19]
- Pakket a: Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17]
- Pakket a: Uitsluitend gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op max 10 % van de oppervlakte [7]
- Pakket a en b: Bemesting met ruige stalmest is verplicht [6]
- Pakket c: Gewasresten (zoals bijvoorbeeld maaisel, stro), al dan niet opgebracht, zijn ondergewerkt binnen 2 weken na aanbrengen [30]

Aanvullende beheervoorschriften

- Pakket a: Bemesting is niet toegestaan met uitzondering van ruige mest
- Pakket a: De ruige stal mest wordt in één keer tussen 1 juli en 1 september opgebracht
- Pakket a en b: Op de oppervlakte wordt ten minste 10 en maximaal 20 ton ruige mest per hectare uitgereden
- Pakket b en c: Tussen 1 juli en 1 september wordt de ruige stal mest uitgereden en direct ondergewerkt. Gewasresten worden in één keer tussen 1 juli en 1 september opgebracht en binnen twee weken na aanbrengen ondergewerkt.
- Pakketten a, b en c kunnen alleen afgesloten worden in met Provincie en Waterschap overeengekomen gebieden binnen Categorie Water

Pakketten

- a) Bodemverbetering grasland met ruige stalmest
- b) Bodemverbetering bouwland met ruige stalmest
- c) Bodemverbetering bouwland met gewasresten, incl stro & groenbemesters

Meldingen

- *Pakket a en b*: Melden van uitgevoerd beheer mbt tot uitrijden ruige stalmest binnen 14 kalenderdagen na uitrijden
- *Pakket c*: Melden van uitgevoerd beheer mbt onderwerken gewasresten, incl stro & groenbemesters binnen 14 kalenderdagen na onderwerken

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*

40 Vogelgraan

Beheereisen (zie lijst beheeractiviteiten in Koppeltabel)

- Pakket a: Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 december uit gewas graan (geen mais) of gezaaide kruiden of gewasrest graanstoppel (geen mais), of een combinatie van deze [9].
- Pakket b: Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 juli uit graan (geen maïs), gezaaide kruiden, of een combinatie van deze. [9].

Aanvullende beheervoorschriften

- Inzaaihoeveelheid van maximaal 190 zaden per m²;
- Inzaai op regels met een afstand van minimaal 19 cm;
- Voorafgaand aan de inzaai wordt geen kerende grondbewerking uitgevoerd;
- Gebruik van herbiciden volgens [protocol gebruik herbiciden open akkerland](#); bewust gebruik van herbiciden is toegestaan in dit pakket, zodat er graan geogst kan worden, en zodat het past binnen een gangbaar bouwplan.
- Mechanische onkruidbestrijding is niet toegestaan na inzaaien.
- Gebruik van insecticiden is niet toegestaan;
- Gebruik van sleepslang bij het uitrijden van drijfmest is niet toegestaan
- Beheereenheid mag niet worden beweid.
- Grondbewerking na de oogst van graan: Oplichten van de grond (om waterbergend vermogen te vergroten) is toegestaan, dusdanig dat de stoppel in stand blijft.
- Pakket a: de graanstoppel blijft tot 15 maart in jaar x+1 staan.
- Pakket b: voorschrift voor de teelt in jaar x-1:
 - Voorafgaand aan dit pakket wordt pakket 14, Stoppelland of variant 40a afgesloten; en
 - Na de oogst is geen kerende grondbewerking uitgevoerd; en
 - Na de oogst is geen herbicide ingezet.
- Begin- /einddatum van pakketvarianten
 - Pakket a: Na de oogst blijft de stoppel tot 15 maart van het jaar erna in stand.
 - Pakket a: Kan meerdere jaren achtereen op één perceel liggen
 - Pakket b: In het laatste jaar mag na 1 september een kerende grondbewerking worden uitgevoerd.

Pakketten:

a) Vogelgraan met stoppel

b) Vogelgraan

** In rood de wijzigingen ten opzichte van 2018*